

บทที่ 6

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากวัตถุประสงค์ในการศึกษาครั้งนี้ผู้เขียนได้ตั้งเป้าประสงค์ไว้ว่าต้องการทราบความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ ทู และประชาชน ในช่วงปี 2531-2535ว่ามีลักษณะ เช่นใดจากการศึกษาโดยการนำข้อสรุปของวิทยานิพนธ์ในแนวทางมาร์กซิสต์มาวิเคราะห์ในบทที่ 3-5ปรากฏว่าผลของการศึกษาชี้ให้เห็นว่าความสัมพันธ์ของรัฐ ทู และประชาชนในช่วงเวลาดังกล่าว เป็นความสัมพันธ์ในรูปแบบที่รัฐเป็นพันธมิตรกับทุน โดยต่างก็พึ่งพาอาศัยกันและกันเป็นหลัก โดยที่ภาคประชาชนตกเป็นเบี้ยล่าง แม้ว่าสภาวะการณ์ทางเศรษฐกิจการเมืองไทยในช่วงเวลาที่ใช้ทำการศึกษาจะเป็นช่วงเวลาที่มีการเมืองของไทยอยู่ลักษณะที่ประชาธิปไตยมีการเปิดกว้างและมีความต่อเนื่องมากขึ้น ส่วนเศรษฐกิจก็อยู่ช่วงที่เรียกกันว่า"ยุคทองทางเศรษฐกิจ"คือมีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่สูงที่สุดตั้งแต่มีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นต้นมา มีเงินสำรองระหว่างประเทศสูงขึ้นทุกปี มีเงินเกินดุลของงบประมาณมาตั้งแต่ปี 2531 เป็นต้น การที่ความสัมพันธ์ที่ออกมาในลักษณะดังกล่าวสามารถเห็นได้จากสิ่งต่อไปนี้

ก. ผลการศึกษาในบทที่สาม

การศึกษาในบทที่สามปรากฏว่าจากการที่นำเอามติคณะรัฐมนตรี ซึ่งเป็นนโยบายอย่างหนึ่งของรัฐบาลในช่วงเวลาที่ทำการศึกษาจำนวน 2294 มติ มาทำการศึกษาแยกแยะเพื่อพิจารณาว่าข้อเรียกร้องของกลุ่มทุนกับภาคประชาชน ฝ่ายใดที่ข้อเรียกร้องได้รับการพิจารณาจากรัฐบาลที่ประชุมคณะรัฐมนตรีและออกมา เป็นมติคณะรัฐมนตรีมากกว่ากันปรากฏผลที่ออกมาคือข้อเรียกร้องของกลุ่มทุนได้รับการพิจารณามากกว่าข้อเรียกร้องของประชาชน กล่าวคือจากมติคณะรัฐมนตรีทั้งหมด 2294 มติ มีมติที่เป็นข้อเรียกร้องของกลุ่มทุนซึ่งได้รับการพิจารณา 195 มติ(จากข้อเรียกร้องทั้งหมด 254 ประเด็น)คิดเป็นร้อยละ 8.5 ของมติคณะรัฐมนตรีทั้งหมด ขณะที่ข้อเรียกร้องของประชาชนได้รับการพิจารณาเพียง 46 ประเด็น(จากการเรียกร้องทั้งหมด 140 ประเด็น)คิดเป็นร้อยละ 2.00 ของมติคณะรัฐมนตรีทั้งหมด

นอกจากนั้นเมื่อพิจารณาประเด็นอื่นซึ่งรัฐโลกที่สามมักจะเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์ด้วย เช่นรัฐวิสาหกิจ (ในฐานะ เป็นองค์กรในการสะสมทุนของรัฐ) , ระบบราชการ (ในฐานะกลไกรัฐที่มีอิทธิพลต่อรัฐมากโดยเฉพาะในประเทศโลกที่สาม) และการเกี่ยวข้องกับต่างชาติ (ในฐานะที่รัฐเป็นองค์กรที่เกี่ยวข้องกับต่างชาติโดยเฉพาะกับทุนต่างชาติ) เปรียบเทียบกับข้อเรียกร้องของประชาชน ปรากฏว่ารัฐไทยในช่วงเวลาที่ทำการศึกษายังให้ความสำคัญกับองค์กรดังกล่าวและทุนต่างชาติ มากกว่าการให้ความสำคัญกับประชาชนเหมือนที่เคยเป็นมาและเหมือนกับรัฐในโลกที่สามทั่วไป กล่าวคือจากมติคณะรัฐมนตรีทั้งหมด 2294 มติ รัฐพิจารณาเรื่องของระบบราชการร้อยละ 6.23 พิจารณาเรื่องของรัฐวิสาหกิจร้อยละ 3.84 และพิจารณาเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศร้อยละ 6.80 ขณะที่พิจารณาเรื่องการเรียกร้องของประชาชนแค่ร้อยละ 2.00 เท่านั้น (ดูรายละเอียดอีกครั้งในบทที่สาม) สาเหตุสำคัญที่ทำให้รัฐพิจารณาเรื่องจากกลุ่มทุนมากกว่าประชาชน จนทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ ทุนและประชาชนออกมาในลักษณะที่ประชาชนตกเป็นเบี้ยล่างก็เพราะผู้บริหารรัฐในช่วงที่ทำการศึกษานั้นในสภาผู้แทนราษฎร ในคณะรัฐมนตรี

ข. ผลการศึกษาในบทที่สี่

บทที่สี่เป็นการศึกษาถึงเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศในช่วงปี 2531-2535 ที่มีผลกระทบต่อประเทศไทยและต่อการตัดสินใจของรัฐบาลไทย ทั้งนี้เพื่อชี้ให้เห็นว่าประเทศไทยซึ่งเป็นรัฐในโลกที่สามต้องตัดสินใจในเชิงนโยบายในรูปแบบมติคณะรัฐมนตรีจากแรงเหวี่ยงและการเคลื่อนไหวของเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศ ตัวอย่างเช่น เหตุการณ์วิกฤตในสงครามอ่าวเปอร์เซีย, การล่มสลายของสังคมนิยมในประเทศยุโรปตะวันออกหรือการสิ้นสุดยุคสงครามเย็น, การเกิดขึ้นของเศรษฐกิจแบบภูมิภาคและการขยายตัวขององค์กรเกี่ยวกับการค้าโลก ประเด็นเหล่านี้มีผลต่อการตัดสินใจของรัฐในประเทศรอบนอกรวมทั้งประเทศไทยด้วยเสมอ ทำให้เห็นว่ารัฐในประเทศรอบนอกตกอยู่ภาวะที่เป็นรองและอ่อนแอในระบบความสัมพันธ์ของเศรษฐกิจการเมืองโลก

ประการต่อมาการศึกษาในบทนี้ชี้ให้เห็นว่าผลของการตัดสินใจของรัฐบาลไทยที่มาจากแรงเหวี่ยงของเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศ ส่วนใหญ่จะตกไปเป็นผลดีต่อกลุ่ม

ทุนเป็นหลัก เช่นการยกเลิกอากรขาเข้าสินค้าพวกปุ๋ยและยูเรีย, การยกเลิกภาษี การส่งออกสินค้าพืชไร่ 15 ชนิด(ในกรณีที่เกิดจากวิกฤตการณ์อ่าวเบอรั๋เซีย), การอนุมัติให้ มีการลงนามให้ยกเว้นภาษีชั่วคราวกับโรมาเนีย, การเจรจาตกลงเรื่องสิ่งทอระหว่างไทย กับออสเตรเลีย, การวางนโยบายเกี่ยวกับการค้าและการลงทุนในยุโรปตะวันออกฯ(ในกรณี ของการสิ้นสุดสงครามเย็น)หรือการเจรจาเรื่องสิ่งทอกับประเทศฝรั่งเศส การเจรจา เรื่องข้าวตำมันสำปะหลัง (กรณีการรวมตัวเป็นภูมิภาคเศรษฐกิจและการขยายตัวขององค์กร การค้าโลก) สิ่งที่รัฐบาลตัดสินใจเหล่านี้ส่งผลดีต่อนายทุนเป็นหลัก (ดูบทที่สี่ประกอบ) ส่วนประชาชนนั้นอยู่ในภาวะที่ได้รับผลทางอ้อมที่ไม่มีหลักประกัน เป็นต้นว่าหากการเจรจา เรื่องมันสำปะหลังได้ผล จะทำให้ชาวไร่ได้ประโยชน์ด้วย หรือการที่รัฐบาลตัดสินใจยก เว้นภาษีการส่งออกพืชไร่ 15 ชนิด ก็อ้างว่าทำเพื่อเกษตรกรที่เป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศจะได้ขายพืชไร่ในราคาที่สูงขึ้นด้วย ซึ่งการอ้างเช่นนี้ไม่มีหลักประกันเพราะ เป็น เรื่องยากที่นายทุนจะหันมาซื้อสินค้าจากเกษตรกรในราคาที่แพง เนื่องจากถ้าทำได้จะ ลดลง แม้แต่กรณีสินค้าเกษตรที่มีราคาประกันอย่างข้าว เป็นต้น ก็ยังไม่สามารถให้นายทุนซื้อ แพงตามราคาประกันที่รัฐบาลตั้งไว้ได้

ผลได้จากการศึกษาในบทนี้ประการต่อมาคือ เหตุการณ์เศรษฐกิจการเมืองโลกในช่วงที่ทำการศึกษาเป็นเสมือนแรงบีบบังคับทางโครงสร้างที่ส่งผลต่อการจัดสภาพเงื่อนไขการสะสมทุนภายในประเทศตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ ทุน และประชาชนในประเทศ กล่าวคือ แรงเหวี่ยงของสถานการณ์เศรษฐกิจที่ก่อให้เกิดกระบวนการสะสมทุนในระดับโลกเกิดความคล่องตัว เช่น การแก้ไขปัญหาการท่วมตลาด การอุดหนุนการส่งออก ในนามของแกตต์ก็ดี ในนามของการรวมกลุ่มเสรีทางการค้าในภูมิภาคต่างๆก็ดี สิ่งเหล่านี้ทำให้การสร้างเงื่อนไขกฎเกณฑ์ต่างๆภายในต้องสอดคล้องกับการเคลื่อนไหวของเศรษฐกิจโลก โดยที่รัฐก็ไม่กล้าขัดขวาง และบางครั้งก็เป็นผู้ที่ริเริ่มเองด้วย อย่างกรณีเขตการค้าเสรีอาเซียน เป็นต้น การที่รัฐไม่กล้าขวางแต่ต้องทำหน้าที่หนุนส่งนี้เองทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ ทุนและประชาชนออกมาในเชิงที่รัฐเป็นพันธมิตรกับทุน สนับสนุนทุนเป็นหลัก ในทางตรงข้ามประชาชนต้องตกอยู่ในภาวะที่เป็นเบี้ยล่าง

ค. ผลการศึกษาในบทที่ 5

การศึกษาในบทนี้เป็นการศึกษาถึงสภาพเศรษฐกิจการเมืองภายในประเทศว่าส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ ทูตและประชาชน ผลปรากฏว่าการเมืองไทยในช่วงที่ทำการศึกษาคือ เป็นการเมืองแบบเสรีประชาธิปไตยที่มีลักษณะ เปิดกว้างและมีความต่อเนื่องมากขึ้น หากมองในทางทฤษฎีจะทำให้ดูราวกับว่า ความเปิดกว้างและต่อเนื่องดังกล่าวจะส่งผลดีต่อประชาชนโดยรวม เพราะเสรีประชาธิปไตยเน้นความเสมอภาคของคนทุกคนขึ้น แต่ความเป็นจริงมันเรื่องที่ตรงข้าม เพราะเสรีประชาธิปไตยในสังคมไทย หมายถึง การส่งผลดีต่อกลุ่มทุนในเวทีทางการเมืองที่จะเข้ามาแทนที่ทหารและยึดกุมการเมืองได้มากขึ้นด้วยการอาศัยพรรคการเมือง การเลือกตั้ง และเงินลงทุนในการจัดหาอุปกรณ์และการซื้อเสียง ซึ่งเป็นเรื่องที่ชนชั้นล่างหรือประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศทำไม่ได้ นอกจากนี้ความต่อเนื่องของความเปิดกว้างทางการเมือง ได้ส่งผลให้ทั้งกลุ่มทุนและประชาชนมีความรู้สึกว่าจะสามารถเรียกร้องเอาสิ่งที่ตนเองต้องการได้สะดวกขึ้น แต่ประชาชนก็ยังเสียเปรียบทุนเนื่องจากไม่สามารถเรียกร้องเข้าไปในส่วนที่รัฐยกเลิกสิ่งหรือกระบวนการที่ส่งผลต่อการสะสมทุนได้ ขณะที่กลุ่มทุนสามารถใช้บรรยากาศที่ดีทางการเมืองเรียกร้องสิ่งที่ตนเองต้องการได้มากกว่า

ด้านเศรษฐกิจการศึกษานี้พบว่าในช่วงดังกล่าว มีการปรับปรุงนโยบายโครงสร้างทางเศรษฐกิจ ที่สำคัญหลายประการ เช่นการปรับนโยบายที่มุ่งเน้นการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและการปรับตัวตามตลาดโลก ที่ปรากฏอยู่ในแผนพัฒนาฉบับที่ 6 และในนโยบายของรัฐบาลพลเอกชาติชาย และรัฐบาลของนาย อานันท์ ปันยารชุน และการปรับปรุงกฎหมายทางการเงิน และการคลัง เช่นการปฏิรูตราเงินตรา การเพิ่มตราสารทางการเงิน และการปรับปรุงระบบการชำระเงิน เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ล้วนแต่สอดคล้องกับการเรียกร้องของกลุ่มทุนในช่วงเวลาเดียวกัน(ดูภาคผนวก ก.)

ดังนั้นเมื่อพิจารณาทั้งทางด้านการเมืองและเศรษฐกิจในประเทศช่วง 2531-2535 จึงเห็นว่าสถานการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคมภายใน เอื้อประโยชน์ต่อกฎหมายและส่งผลให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ ทูต และประชาชนออกมาในเชิงที่ รัฐกับทูต มีความใกล้ชิดเป็นพันธมิตรกันและกัน เช่นการ เมืองก็มีทุนจำนวนมากเข้าไปสู่เวทีอำนาจรัฐ ทางด้านเศรษฐกิจก็มีนโยบายที่สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มทุน ในขณะที่ประชาชนกลายเป็นกลุ่มคนที่แทบจะไม่ได้อะไร ในความสัมพันธ์แบบนี้

กล่าวโดยสรุปการศึกษาในบทที่ 4 และ 5 เป็นศึกษาที่ยืนยันให้เห็นทิศทางที่ถูกต้องของบทที่ 3 คือความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ ทูต และประชาชน เมื่อพิจารณาจากมติคณะรัฐมนตรี ชื่อเรียกร้องของกลุ่มทุน ชื่อเรียกร้องของภาคประชาชนว่า "เป็นความสัมพันธ์ที่รัฐและทูตเป็นพันธมิตรซึ่งกันและกัน และรัฐให้ความสำคัญกับทูตมากกว่าประชาชน ส่วนประชาชน แม้จะมีสิทธิมีเสียงมากขึ้น ในกระแสที่ประชาธิปไตยกำลังขยายตัว แต่ก็ยังไม่สามารถยกระดับความสัมพันธ์ของตน ขึ้นมาอยู่ในระดับเดียวกับรัฐและทูตได้"

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ ทูต และประชาชน อาจสามารถศึกษาได้ โดยการนำกรอบความคิดอื่นๆอีก เช่น การนำกรอบความคิดเรื่องรัฐของแนวความคิดทฤษฎีนิยม แต่ผลการศึกษาที่ได้รับอาจแตกต่างกันออกไป และอาจแสดงให้เห็นถึงรูปแบบความเป็นจริงทางสังคมว่าทั้งสามส่วนมีความสัมพันธ์กันอย่างไรแตกต่างกันไปด้วย ผู้เขียนมีความคิดว่าการศึกษาแต่ละครั้งควรมีการพิจารณาทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษาอย่างรอบคอบ ไม่เช่นนั้นแล้วผลที่ได้รับอาจคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง การศึกษาครั้งนี้ได้ชี้แนวทางทฤษฎีรัฐแนวทางการมาร์กซิสต์ มาเป็นกรอบในการจัดหาคำความสัมพันธ์ของทั้งสามส่วน ซึ่งผลปรากฏว่าทฤษฎีนี้ยังมีคุณค่าทางวิชาการเพราะยังมีพลังในการอธิบาย คือ สามารถแสดงให้เห็นความเป็นจริงที่สังคมกำลังดำรงอยู่

ดังนั้นหากผู้อ่านท่านใดต้องการซักกรอบคิดแนวทางมาร์กซิสต์มาศึกษาสังคม ก็ไม่ต้องกังวลว่า มาร์กซิสต์เป็นแนวทางการศึกษาที่ใช้ไม่ได้แล้ว เพราะสังคมนิยมเดินทางมาถึงจุดจบเหมือนที่นักวิชาการบางท่านกล่าวอ้างกันอยู่ โดยเฉพาะหลังจากกำแพงเบอร์ลินล่มสลายใน 1989 ผู้เขียนเข้าใจว่าหัวใจสำคัญของนักวิชาการคือการคำนึงถึงพลังของทฤษฎีที่นำมาศึกษา ไม่ใช่การเลือกใช้หรือปฏิเสธทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่ง จากอคติทางลัทธิการเมือง หรือกระแสทางสังคม

ประเด็นต่อมาที่อยากจะกล่าวถึงไว้ก็คือ "ข้อมูลที่ใช้เป็นเนื้อหาในการวิเคราะห์" การทาวิจัยในแต่ละครั้ง ควรเป็นอย่างยิ่งที่ต้องทำการสำรวจเสียก่อนว่ามีอยู่ และสามารถหามาได้จริงๆ เพราะเมืองไทยข้อมูลมักไม่มีการเก็บไว้ และถึงมีการเก็บไว้ก็เป็นการเก็บโดยหน่วยงานทางราชการซึ่งมีความยุ่งยากในการขอมาก ยิ่งเป็นการศึกษาที่เน้นเกี่ยวกับปัญหาของประชาชนกับหน่วยงานของรัฐ หรือกับรัฐบาลก็ยิ่งจะมีความลำบากในการแสวงหาข้อมูลขึ้นหลายเท่า อย่างไรก็ตามผู้เขียนคิดว่า การศึกษาที่เน้นไปที่สังคมประชาชน การเคลื่อนไหวของประชาชน ยังเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องทำการศึกษาต่อไปแม้ว่ามีความลำบากในการเก็บข้อมูลบ้างก็ตาม

ประเด็นสุดท้ายที่อยากจะฝากไว้ก็คือ ในการทำการศึกษาคั้งนี้ชื่อเรียกร่องของประชาชนที่ใช้ในการศึกษา ไม่ใช่เป็นชื่อเรียกร่องที่เกิดขึ้นทั้งหมดในปี 2531-2535 แต่เป็นชื่อเรียกร่องที่ค้นมาจากหน่วยการศึกษาที่ระบุนเอาไว้เท่านั้นแม้จะไม่ใช่ข้อสรุปที่ตรงที่สุดแต่เป็นข้อสรุปที่ในส่วนชื่อเรียกร่องของประชาชนที่สำคัญๆและครอบคลุมหลายๆปัญหาซึ่งเสนอสู่รัฐบาล ซึ่งมีการรวบรวมไว้ที่หน่วยขององค์กรที่ใช้ในการค้นคว้าและจากสยามจดหมายเหตุตามที่ระบุไว้เท่านั้น